

ČESKÁ ASOCIACE PRO SOCIÁLNÍ ANTROPOLOGII

6. BIENÁLNÍ KONFERENCE CASA

17. – 18. 4. 2021, ONLINE

ZÁMĚR KONFERENCE

Propuknutí pandemie COVID-19 v roce 2020 vedlo k posunutí bienální konference CASA do roku 2021 a jejímu převedení do online formátu. Konferenci pojmáme jako „asociační“ a vedenou primárně v češtině. „Asociačním“ charakterem máme na mysli nejen to, že se její účastníci budou rekrutovat z řad členů asociace, ale také že členům asociace poskytne prostor pro setkání v jiné podobě, než činí každoroční Valné shromáždění. Smyslem konference je vytvořit prostor pro kritickou diskuzi nad současnými výzkumnými tématy rozvíjenými členy/členkami asociace v širších rámcích evropských či globálních antropologických komunit. Konference proto nabídne příspěvky na jakémkoliv sociálněantropologické téma.

ZVANÁ PŘEDNÁŠKA

Joseph Grim Feinberg

Úvahy o antropologii a filozofii

Předmětem této přednášky bude přemítání o vztahu mezi filozofií a sociokulturní antropologií. Na základě vlastních zkušeností se ptám, co přináší střet mezi těmito dvěma obory, které si tradičně kladly společnou otázku o významu člověka ve světě. Poukazuji na specifický přínos antropologie coby oboru, který dokáže kontextualizovat a „socializovat“ ideje. Když se antropologové odváží oslovit filozofy a mluví jejich řečí, mohou podnítit filozofy k tomu, aby chápali ideje jako součásti „kultury“, tj. společensky zakotveného souboru myšlenek a praxí. Antropologické pojetí kultury může prolomit to, co nazývám „kult filozofických osobností“ a překonat tendenci brát vážně jenom velká díla „velkých mužů“ dějin filozofie. Tato velká díla lze naopak antropologickým způsobem chápat jako projevy širokých kulturních sítí, v nichž se filozofie v jistém smyslu nachází všude. Ve druhé části přednášky ale obracím otázku a ptám se, co se mohou antropologové učit od filozofů. Navrhuji, že filozofická odvaha klást otázky, které jsou často až příliš velké a abstraktní, může podnítit antropology k tvořivému úsilí. Když jsou antropologové ochotni kontextualizovat tyto otázky, chápat je ne jako nadčasové a absolutní, ale jako otázky omezené kulturněhistorickým kontextem, mohou získat různé malé lokální poznatky a hledat souvislosti mezi nimi, logikou historického vývoje anebo historických zlomů a rozporuplností konceptů, které hýbou společnostmi a dějinami. Na konci přednášky uvedu příklad zkoumání pojmu autenticity a poukazuji na produktivní konfrontaci mezi antropologickými a filozofickými přístupy k tomuto pojmu. Snažím se dokázat, že právě takováto konfrontace může vést antropology a filozofy k novým poznatkům.

ORGANIZAČNÍ TÝM

Martin Heřmanský
Jaroslav Klepal
Michal Lehečka
Daniel Sosna
Zdeněk Uherek
Markéta Zandlová

WEBOVÉ STRÁNKY

<http://www.casaonline.cz/?p=3016>

REGISTRACE PASIVNÍCH ÚČASTNÍKŮ

Do čtvrtka **15. 4. 2021 23:55** na této [adrese](#).

Odkaz a heslo obdrží registrovaní v pátek 16. 4. 2021.

PROGRAM

Sobota 17. 4. 2021		
09:00 – 09:15	Zahájení	
09:15 – 10:35	<u>Zvaná přednáška: Úvahy o antropologii a filozofii</u> Joseph Grim Feinberg	
10:35 – 10:45	<i>Přestávka</i>	
10:45 – 13:15	<u>P2: Environmentální a ekologická antropologie I.</u> Zandlová, Sosna (Podlesná; Sokolíčková; Pelikán; Kuřík; Stöckelová, Kolářová, Senft)	<u>P3: Medicínská antropologie</u> Klepal, Wolfová (Wolfová, Hintnausová, Ezrová, Příbylaková)
13:15 – 14:15	<i>Přestávka</i>	
14:15 – 16:15	<u>P2: Environmentální a ekologická antropologie II.</u> Zandlová, Sosna (Stehlíková; Mašek; Senft; Sosna)	<u>A3</u> Butko (Werner; Durňák; Kissová; Butko)
16:15 – 15:25	<i>Přestávka</i>	
16:25 – 18:55	<u>A1</u> Spalová (Skořepová; Blechová; Horák; Spalová, Gajdoš; Balaš)	<u>A2</u> Horálek (Bistárová; Dufek; Šavelková; Jírka; Horálek)

Neděle 18. 4. 2021		
09:30 – 11:30	<u>P1: Etnomuzikologie a hudební antropologie</u> Seidlová, Zdrálek (Gotlib; Moravčíková; Peštuka; Poskočilová)	<u>P4: Kontinuity: panel k jubileu Dr. Moravcové</u> Bittnerová, Novotná (Uherek; Slavková, Šístek; Remešová; Bittnerová)
11:30 – 11:45	Zakončení	

PŘEHLED PANELŮ

P1: Etnomuzikologie a hudební antropologie

Předsedající: Veronika Seidlová a Vít Zdrálek

Etnografie pražského tanga

Matvej Gotlib

„Chlapci, kde je vaša sila?”- „V Bohu!”: rómsky gospel a kultúrna identita rómskej mládeže na Slovensku

Dominika Moravčíková

Folkloristické tendence v českém klezmeru

Vojtěch Peštuka

Akustemologie českých věznic

Lucie Poskočilová

P2: Environmentální a ekologická antropologie I.

Předsedající: Markéta Zandlová a Daniel Sosna

Mnoho tváří Černobylu: životy migrantů s toxickým tělem na území České republiky

Valentina Podlesná

Příroda, změna a paměť: narativy klimatické/environmentální změny na Svalbardu

Zdenka Sokolíčková

„Máte rádi přírodu?": jak se ne/ptat na vztah k přírodě

Vojtěch Pelikán

Nestabilní podloží: sesuvy, životy, perspektivy

Bob Kuřík

Kvašení společnosti, kvašení sociální teorie

Tereza Stöckelová, Kateřina Kolářová, Lukáš Senft

P2: Environmentální a ekologická antropologie II.

Předsedající: Markéta Zandlová a Daniel Sosna

„Dáváme druhou šanci“: elektroodpad a člověk v různých režimech hodnoty

Barbora Stehlíková

Našedlé zelenání: tichá udržitelnost na autovrakovištích

Pavel Mašek

Stávání se vlkem: stopování jako praxe mezidruhové koexistence

Lukáš Senft

Krajina ve stínu krkavčích křídel: odpovědnost a vícedruhové soužití v blízkosti odpadu

Daniel Sosna

P3: Medicínská antropologie

Předsedající: Jaroslav Klepal, Alžběta Wolfová

Povaha těla v ájurvédské praxi

Alžběta Wolfová

Etnografie jedné porodnice: vyjednávání porodu a vědění o něm

Marie Hintnausová

Bolest u porodu pohledem rodičích žen

Magdaléna Ezrová

Gender početí: ambivalence a tabu v nižších socioekonomických vrstvách v Limě, Peru

Martina Příbylaková

P4: Kontinuity: panel k jubileu Dr. Moravcové

Předsedající: Dana Bittnerová a Hedvika Novotná

Česká národní identita resp. nacionalismus v díle Mirjam Moravcové

Zdeněk Uherek

Konference Balkánský expres a vědecký přínos PhDr. Mirjam Moravcové, DrSc. v oblasti české balkanistiky

Markéta Slavková, František Šístek

Skupina rusko-židovských imigrantek v České republice Průnik identit – ruské, židovské a české. Reflexe výzkumu po 10ti letech.

Lucie Remešová

Totalnyj diktant - festivity ruské diaspory (transnacionální praktika mezi online a offline prostředím)

Dana Bittnerová

A1

Předsedající: Barbora Spalová

Kmotři a kmotry – možnosti výzkumu rituálního příbuzenství v historických populacích

Markéta Skořepová

Reciprocita v rámci kmotrovských vazeb ve druhé polovině 19. století

Kristýna Blechová

“Musíš mít nějakou víru, ať už je jakákoli!”: o údajné absenci víry a doktrín v současném novopohanství

Pavel Horák

Hranice církve: církevní členství a veřejná služba za pandemie

Barbora Spalová, Adam Gajdoš

Krátké dějiny opisování v antropologii a příbuzných vědách

Nikola Balaš

A2

Předsedající: Adam Horálek

Formovanie kultúrnej a etnickej identity Maorirov prostredníctvom príslušnosti ku gangu

Lucia Bistárová

Indiánský hobbysmus optikou kulturní apropriace

Tadeáš Dufek

Lakros a jeho podoby v kontinentální Evropě

Lívia Šavelková

Ukrajínští „středoškoláci“ v České republice a transnacionální vlivy na jejich sociální mobilitu

Luděk Jirka

"Covidový nacionalismus" - jak pandemická situace v roce 2020 ovlivnila nacionální diskurs na příkladu čínsko-taiwanských vztahů

Adam Horálek

A3

Předsedající: Matej Butko

Školy pro Kargyak: autorské rozhodování rozvojových inženýrů

Jan Werner

Aplikovaná vizuální antropologie jako katalyzátor sociálních procesů.

Milan Durňak

Jak ovlivňuje pojetí komerčního poskytování sexuálních služeb způsob, jakým se o něm píše a hovoří nejen během pandemie?

Blanka Kissová

Štát, moc a rodinno-susedský model kooperácie v post-socialistickom schengenskom pohraničí

Matej Butko

ABSTRAKTY KONFERENCEČNÍCH PŘÍSPĚVKŮ

Balaš, Nikola

Krátké dějiny opisování v antropologii a příbuzných vědách

Polistopadová česká antropologie je spojena s několika plagiátorskými aférami, přičemž jedna z takových afér sehrála roli při zakládání CASA. Z událostí roku 2019 se zdá, že jsme se s plagiátorstvím stále ještě nebyli schopni vyrovnat. Ve svém příspěvku poukáži na příklady eticky obdobně sporného fenoménu – autoplagiátorství. Zaměřím se na některé případy z etnografie a folkloristiky ze 70. a 80. let 20. století. Ty se nejprve pokusím kontextualizovat s ohledem jak na dobovou praxi, tak s ohledem na etickou rovinu věci. Dále bych chtěl ukázat, jak autoplagiátorství přetrvalo do 90. let, a co to znamenalo pro rodící se českou antropologii.

Blechová, Kristýna

Reciprocita v rámci kmotrovských vazeb ve druhé polovině 19. století

Uplatnění principu reciprocit v rámci instituce kmotrovství představuje poměrně tradiční antropologické téma, jinak tomu však je v českém prostředí. Tématu se zde dosud příliš nevěnovaly vědy sociální ani historické. Nicméně v rámci studia kmotrovských vazeb se s reciprocitou pochopitelně setkáváme na více úrovních, zejména je-li kmotrovství chápáno jako důležitý prostředek k prohloubení a utužení stávajících sociálních vztahů. Ve druhé polovině 19. století dochází k pozvolné proměně instituce kmotrovství (stále více se například v roli kmotrů uplatňují rodinní příslušníci), v uvedeném kontextu pak historicko-antropologické zkoumání recipročního jednání může přispět k pochopení této proměny a současně přinést i nové pohledy na tuto klíčovou církevní instituci.

Bistárová, Lucia

Formovanie kultúrnej a etnickej identity Maoriou prostredníctvom príslušnosti ku gangu

Vďaka jedinečnej a rozmanitej prírode je Nový Zéland často označovaný ako raj na zemi. Nádherná krajina a kultúra pôvodných obyvateľov - Maoriou je centrom záujmu mnohých akademikov aj laikov a je nepochybne lákadlom pre návštevníkov z celého sveta. Táto zdanlivo pokojná krajina však čelí veľkému problému s gangmi a kriminalitou, prevažne v komunitách pôvodných obyvateľov. Etnické gangy dominujú "gagsterskej scéne" v krajine od 70. rokov, kedy veľké množstvo Maoriou opúšťalo tradičné vidiecke oblasti a sťahovali sa do miest s vidinou lepších pracovných príležitostí a kvalitnejšieho života. Nízka kvalifikácia pracovníkov, namáhavá a často zle platená práca však mali za následok, že sa mnohí ocitli v horšej ekonomickej situácii a spoločenskom postavení. Akulturačné tlaky, zo strany spoločenskej majority európskeho pôvodu, mali za následok rozpad tradičných sociálnych štruktúr a mnohí Maoriou tak stratili kontakt nie len so svojimi blízkymi, ale i vlastnou kultúrou. Maoriou, ktorí nie sú schopní si budovať svoju etnickú a kultúrnu identitu prostredníctvom genealogických väzieb a priameho zapájania sa do maorijskej kultúry, sa pokúšajú vyhľadávať tieto väzby niekde inde. Pre mnohých z tých, ktorí stratili svoje kultúrne a etnické pozadie, gangy nahradili rodiny a komunitu, ktorá členom poskytuje pocit bezpečia, ochrany a spolupatričnosti, ktorý v spoločnosti ani doma nenachádzajú. Tento príspevok opisuje proces formovania kultúrnej a etnickej identity Maoriou prostredníctvom príslušnosti k takýmto gangom.

Bittnerová, Dana

Totalnyj diktant - festivity ruské diaspory (transnacionální praktika mezi online a offline prostředím)

Príspevek se hlásí k tématu bádání, kterému se dr. Moravcová věnuje v posledních letech - festivitám etnických komunit v ČR. Zaměřuje se na transnacionální praktiku ruské diaspory "totalnyj diktant". Jedná se o zkoušku z ruského pravopisu, která probíhá stejně (podle stejného scénáře), ve stejnou dobu, ale na různých místech světa. Účast na akci konstruuje představu sdílení na základě společného vědění, a tím je ruský jazyk. Totalnyj diktant se takto podílí na ustanovování „ruského světa“ (ruskij mir). Do roku 2019 probíhala vlastní událost v offline prostředí cílové země, a tím posilovala představu diaspory v daném národním státě. V roce 2020 v důsledku COVID-19 pandemie byla realizována jen v online prostředí. V důsledku toho v mnohém vzdálila účastníky od prostoru cílové země a naopak ještě více podpořila pocity přináležení k ruskojazyčným a jejich centru aniž by ne nutně potřebovala migrační síť v cílové zemi.

Butko, Matej

Štát, moc a rodinno-susedský model kooperácie v post-socialistickom schengenskom pohraničí

Príspevok sa zameriava na proces každodennej subverzie štátu v obci v slovensko-ukrajinskom pohraničí, ktorý reprezentuje jedinečný model stratégií miestnych komunit. Ozrejmím v ňom, že pašeráctvo, prevádzáčstvo, drobné obchodníctvo a ďalšie neformálne praktiky reprezentujú každodenné životné stratégie, ktoré miestni obyvatelia legitimizujú ich zdieľaným know-how, založenom na zdôrazňovaní lojality ku miestnym rodinno-susedským „biznisovým okruhom“. „Každodenné ekonomiky“ obyvateľov preto úzko súvisia so zdieľaným morálnym sentimentom, zmyslom pre solidaritu vo vnútri rodinno-susedských kolektívov a so zaužívanými, nepísanými pravidlami intra-komunitnej interakcie. Za ekonomickým a mocenským úspechom týchto okruhov podľa mňa stoja ich členovia, ktorí počas neskoršieho socializmu využili svoje pozície v miestnych byrokratických štruktúrach (obecný úrad, poľnohospodárske družstvo, štátna hranica) a svojim spriazneným okruhom umožnili ťaženie z ďalších politických a ekonomických strategických pozícií. Kolektívy, ktoré takto kolonizovali formálnu sféru štátu počas neskoršieho socializmu, tým etablovali svoje „neformálne biznisy“. Ako ilustrujem, kľúčoví členovia týchto kolektívov sa stali aj patrónmi pre širšie obecné komunity v ekonomicky deprivovanom Zakarpatsku, pretože preukazovali vôľu „pomáhať v ťažkých časoch“. Keďže títo „vážení“ členovia lokálnych kolektívov (resp. ich rodinne/kamarátsky spriaznení jednotlivci) stále figurujú vo formálno-byrokratických pozíciách a umožňujú svojim okruhom podieľať sa na „biznisoch“, je potrebné posúdiť vplyv prezentovaného neformálneho kooperačného modelu na lokálnu moc a politiku. Preto ukážem, že prostredníctvom regulovania morálne-založených výmen a redistribúcie v spektre „každodenných ekonomík“, rodinno-susedské kolektívy slúžia ako kľúčové, funkčné, socio-ekonomické a politické jednotky, ktoré už dlhodobo profilujú lokálnu distribúciu moci. Fungovanie štátu „na hranici“ je teda kontinuálne ovplyvnené (a dlhodobo funkčne späté s) autentickým a tradičným modelom rodinno-susedskej kooperácie, ktorý má korene v (pred-)socialistickom období.

Dufek, Tadeáš

Indiánský hobbysmus optikou kulturní apropriace

Indiánský hobbysmus (euroindiánství) lze vnímat jako specifickou formu obecného zájmu o domorodé kultury Severní Ameriky, který má v České republice stejně jako ve zbytku Evropy dlouhou tradici. Nejviditelnějším projevem, který charakterizuje indiánské hobby, je výroba replik dobového oblečení a vybavení, které hobbysté následně užívají při aktivitách spojených s prvky oživené historie a reenactmentu. Právě tento projev indiánského hobby je v odborné literatuře často zavrhován jako nevhodná kulturní apropriace (Feest 1989, Deloria 1998, Zantop 2002).

Kritiku tohoto fenoménu lze shrnout zhruba do tří hlavních bodů: 1) Hobbysté se zajímají pouze o indiánskou minulost a tím propagují a udržují obraz „zmizelého indiána“; 2) Hobbysté přistupují k domorodým obyvatelům skrze stereotypy, které svým jednáním nadále reprodukují; 3) Hobbysmus je neetický, neautentický a povrchní a ve skutečnosti je pouhým pokračováním neokoloniálních praktik.

Ve svém příspěvku si na základě analýzy jednotlivých bodů této kritiky kladu otázku, nakolik je koncept apropriace vhodným nástrojem pro efektivní popis a porozumění diskutovanému fenoménu. Nakolik umožňuje rozkrýt procesy fungování indiánského hobbysmu a nakolik naopak zakrývá jeho podstatu. Příspěvek vychází z etnografického výzkumu mezi českými euroindiány, který je realizován v rámci doktorského projektu s názvem Čeští indiáni - konceptualizace euroindiánství v diachronní perspektivě.

Durňak, Milan

Aplikovaná vizuální antropologie jako katalyzátor sociálních procesů.

Cílem příspěvku je reflektovat jednu z nejvýraznějších perspektiv současné tvorby v kontextu vizuální antropologie a blízkých uměleckých oblastí. V obrazech sociálního a kulturního světa aktérů, který se tvůrci snaží dlouhodobě důvěrně poznat a popsat, dochází k důležitým symbolickým a významovým proměnám. Interpretaci a monolog tvůrce střídá autorský dialog o roli a možnostech aktérské vizuální participace a kooperace.

Příspěvek se bude snažit exemplifikovat jednotlivé mody sociální intervence ve světle kreativního procesu, který se stává inkubátorem v hledání možností sociální transformace a její morálních limitů. Význam těchto aktivit a interakcí přináší proměňující se pohled na sociální realitu a reprezentace jak v emické tak etické perspektivě. Východiskem této vzájemné komunikace je nalézání nových interpretačních forem kolaborativního charakteru.

Autor bude vycházet z reflexe vlastní zkušenosti propojující vizuální antropologii s angažovaným uměním v rámci filmového projektu Jožka (r. Hamze Bytyci, Česká republika, Německo, 2017). Film je portrétem aktivního protestu Romů proti existenci velkokapacitního vepřinu v Letech u Písku v České republice. Film vznikl a byl oceněn v rámci workshopu Oppose Othering (2016, GoEast Německo).

Ezrová, Magdaléna

Bolest u porodu pohledem rodičích žen

Předmětem příspěvku bude na základě stávajících výsledků výzkumu, který autorka uskutečňuje, prezentace postojů, vnímání a zkušenosti žen s bolestí u porodu. Porod je univerzální fyziologický jev, který každá společnost svým vlastním způsobem ritualizuje a tím vytváří z této liminální zkušenosti sociokulturní konstrukt. Zároveň je to jev, který se od jiných přirozených tělesných procesů liší přítomností bolesti. Lidé mají obecně tendenci se bolesti, jakožto patologickému jevu,

vyhnout, pokud je již přítomna alespoň ji utlumit a nejlépe zcela odstranit. Bolest u porodu se ale označuje jako bolest fyziologická, neboť děložní kontrakce, které jsou nejčastější příčinou nepříjemných senzitivních vjemů, jsou pro porod nezbytné. Bez nich se dítě může narodit pouze operativní cestou. Jak porodní bolesti vnímají rodící ženy? Jaké jsou jejich potřeby při porodu a jak se mění způsob ve vnímání tělesnosti během porodu a po porodu? To jsou hlavní otázky, kterými se zabývá tento výzkumný projekt. Použitou výzkumnou metodou je Q-metodologie, která se zaměřuje na porozumění zkušenostem a postojům zkoumané problematiky pohledem cílové skupiny. V případě tohoto projektu se tedy jedná o pochopení vnímání porodní bolesti z pohledu rodící ženy. S pomocí kombinace kvalitativního i kvantitativního výzkumu tato metoda umožňuje ucelený pohled na hlavní otázky výzkumu. Příspěvek na konferenci představí první výsledky výzkumu.

Gotlib, Matvej

Etnografie pražského tanga

Posledních patnáct let Praha aktivně tančí argentinské tango – sociální tanec založený na improvizaci. Moje disertační práce, která má za úkol popsat, jak se v komunitě pražského tanga vytvářejí hodnoty, je nyní ve fázi psaní. I když patří spíš do antropologie tance, tyká se i vztahům pražských tangueros k hudbě tanga. V tomto příspěvku chci mluvit o metodologii a předběžných výsledcích etnografie pražských milong (večírků tanga).

Opírám se o poznatky uznávané výzkumnice tance Susan Lee Fosterové, podle níž mohou být nové hodnoty vytvářeny právě taneční interakcí. Autorka rozděluje interakce spojené s tancem do dvou velkých kategorií: směna komodit a směna darů. V souadu s ní předpokládám, že členové komunity pražského tanga směňují jak pragmatické výhody (většina akcí tanga v Praze je placených), tak symbolické dary (emoce, dojmy, významy).

Abych se dozvěděl více o tom, jak tato směna probíhá, zaznamenávám si deník pozorování pražských milong, mluvím s místními tanečníky a analyzuji internetové zdroje věnované pražskému tangu. Nakonec jsem pražský tanguero sám a pravidelně tančím na místních milongách. Autoetnografie mi pomáhá ověřit správnost pozorování získaných jinými způsoby. V tuto chvíli mohu představit celkový přehled pražských milong (z funkcionálního hlediska), stejně jako podrobnější etnografii konkrétní pražské milongy.

Hintnausová, Marie

Etnografie jedné porodnice: vyjednávání porodu a vědění o něm

V příspěvku z oblasti medicínské antropologie představuji etnografický výzkum vedený na půdě jedné české porodnice. Při něm nahlížím porodnici jako mikroekosystém, v němž se vzájemně proplétají socialita s materialitou a na jehož území dochází k vyjednávání porodu a vědění o něm. Jako teoretické východisko i analytický prostředek uplatňuji koncept autoritativního vědění, tedy vědění, na jehož základě se jedná a rozhoduje a které je legitimizováno na úkor jiných systémů vědění. Výzkum vykresluje, jak těhotné a rodící ženy, porodní asistentky a lékaři-porodníci ve zkoumané porodnici uplatňují svá vědění a jaké zdroje údajů o těhotném či rodícím těle užívají pro rozhodování o porodu. Ukazuje, že autoritativní expertní vědění zdravotníků je často odvozováno od schopností ovládat technologie a interpretovat data jimi získaná a ačkoliv je kodifikované ve formálním vzdělávání a ve formalizovaných doporučených postupech, je ovšem značně individualizované. Porodnice je tak prostorem, kde se institucionalizuje autoritativní, hegemonní vědění o porodu a kde ho porodníci a porodní asistentky individuálně uplatňují pro

rozhodování ohledně poskytované porodní péče. Jejich rozhodování a jednání přitom významně strukturuje prostorové uspořádání a materiální vybavení porodnice.

Horák, Pavel

“Musíš mít nějakou víru, ať už je jakákoli!”: o údajné absenci víry a doktrín v současném novopohanství

Novopohanství je dynamicky rostoucí nové náboženské hnutí, mající své kořeny v polovině 20. století, které se snaží rekonstruovat, navázat či se volně inspirovat v předkřesťanských tradicích zejména Keltů, Germánů a Slovanů. Badatelé jej považují za velmi různorodé hnutí bez žádných oficiálních doktrín a věr. V odborné literatuře jsou velmi dobře popsány různé aspekty novopohanství, badatelé se však doposud zcela vyhýbali otázce vlivu křesťanství na jeho formování. Můj výzkum je založen na 31 polostrukturovaných rozhovorech a zúčastněného pozorování mezi evropskými novopohany z České republiky, Belgie, Irska a Slovinska, provedeného v letech 2014 – 2017 a je doplněný o analýzu primární literatury a internetových zdrojů. Na základě mých zjištění argumentuji, že víra i doktríny nejen že v novopohanství existují, ale jsou podstatné pro jakékoli novopohanské sebevysvětlení a seberozumění. Když se zaměříme na studium vnitřních konfliktů v rámci novopohanství, konfrontaci s jinými náboženstvími (zejm. křesťanstvím) nebo tlaku vyvíjeném společností (obvinění ze satanismu), role víry a doktrín se ukáže jako zcela nepostradatelná. Za těchto situací se původně velmi vágně formulované víry stávají doktrínami – exklusivisticky vyžadovaným souborem věr. Důraz na ortodoxii je však vlastní spíše křesťanství, kde je správnost doktríny zásadní. Tento projekt skrze analýzu nových dat zaměřených na spíše nepochopenou roli víry v novopohanství přináší nový pohled a zpochybňuje dosavadní konceptualizace pohanských studií, které vykreslují novopohanství coby náboženství bez doktrín a konvertitů se zanedbatelnou rolí víry. Při vzájemném srovnání argumentace pohanských studií s mými zjištěními se naopak ukazuje, že právě víra a případné doktríny velkou mírou přispívají k samotné možnosti konstrukce novopohanských identit a praxí.

Horálek, Adam

"Covidový nacionalismus" - jak pandemická situace v roce 2020 ovlivnila nacionální diskurs na příkladu čínsko-taiwanských vztahů

Pandemie Covid-19 představuje významný zvrat v každodenním chodu společnosti v sociálním, ekonomickém, politickém či mediálním rozměru. Foucaultovo pojetí biomoci a governmentality v kontextu aktuální pandemie je více než vhodné (např. Hannah, Hutta, Schemann 2020). V kontextu upevňování biomoci a governmentality hrají nezastupitelnou roli též dezinformace a demagogie (Roberts-Miller 2017). Tento příspěvek se snaží oba tyto filosoficko-epistemologické rámce aplikovat na současnou situaci vztahů Číny k Hongkongu a Taiwanu. Virtuální (mediální) prostor hraje ve zmíněných tématech v "covidobě" ještě výraznější roli, a proto se výzkum zaměřuje právě na analýzu mediálního diskursu (primárně oficiálního). Konkrétně se zaměřím, jak se v novém prostředí pandemie proměnila konceptualizace nacionálních témat mezi Hongkongem a Čínou a jak tento fakt ovlivňuje i konceptualizaci taiwanského (ne-čínského) nacionalismu na Taiwanu.

Jirka, Luděk

Ukrajínští „středoškoláci“ v České republice a transnacionální vlivy na jejich sociální mobilitu

Obeční narativ dopadající na studenty na středních školách implikuje předpoklad, že je jejich vzdělání předstoupněm pro lepší uplatnění a možnosti v celospolečenském měřítku (od zaměstnání až jednoduše po spokojený život). Tento narativ panuje i ve vztahu k migrantům, a to v tendencích strukturální integrace a metodologického nacionalismu. I studentům z řad migrantů je tak přisuzováno „učení se“ jako proces vedoucí k uplatnění v mnoha sférách lidských aktivit, ovšem důležité je, že tento narativ hovoří pouze o sociálních procesech, které jsou spojené se sociální mobilitou díky nemigračním (případně postmigračním) vazbám a není tedy omezitelný k premigračním transnacionálním vazbám. I zahraniční studenti na středních školách jsou tak vnímáni jako jedinci zažívající procesy jen a pouze začlenění v tendencích metodologického nacionalismu. Tento příspěvek se však bude snažit poukázat na to, zda a jak mohou mít ukrajínští rodiče žijící na Ukrajině transnacionální vliv na sociální mobilitu svých migrujících potomků - „středoškoláků“ v České republice. Příspěvek má sloužit spíše k diskuzi.

Kissová, Blanka

Jak ovlivňuje pojetí komerčního poskytování sexuálních služeb způsob, jakým se o něm píše a hovoří nejen během pandemie?

V rámci svého příspěvku chci odpovědět na otázku „Jak ovlivňuje pojetí komerčního poskytování sexuálních služeb způsob, jakým se o něm píše a hovoří (nejen) během pandemie?“ Během probíhající pandemie se objevilo také několik kauz týkajících se osob pracujících v sex-byznysu. V médiích jsme tak mohli číst texty reagující na nelehkou situaci osob, které nabízejí kontaktní sexuální služby, velký ohlas měla kauza serveru Pornhub. Způsob, jakým o problematice média informují, navrhovaná řešení, stejně jako diskuze pod jednotlivými příspěvky, ale také na konkrétních facebookových skupinách, odráží to, jak společnost obecně o dané problematice smýšlí. V rámci svého disertačního výzkumu se věnuji problematice žen v sex-byznysu, které deklarují svobodné rozhodnutí pro výběr tohoto způsobu zajišťování financí. Pro porozumění strategiím, které volí pro oddělení svých životních rolí, je přitom nezbytné znát kontext, prostředí, ve kterém se tyto ženy pohybují. Média a názorové facebookové skupiny spoluutvářejí diskurz, na nějž svými strategiemi ženy poskytující komerční sexuální služby reagují. Ve svém příspěvku se zaměřím na to, jak média o daných kauzách referují a jakou argumentaci a jazyk používají. Rovněž se budu věnovat tomu, jaké diskuze tyto texty vyvolávají, jak se obsahy diskuzí a použitá argumentace liší v kontextu konkrétního média či facebookové skupiny.

Kuřík, Bob

Nestabilní podloží: sesuvy, životy, perspektivy

“Krajiny nestřílejí,” řekl E. M. Remarque. A neměl úplně pravdu. Jejich často nestabilní podloží má sílu zasahovat do různorodých forem lidského, ale i mimo-lidského života a přetínat, přesměrovávat či umožňovat nové cesty. Příspěvek, konceptuálně kotvený v tzv. geologické antropologii, představí výstupy projektu geologů, antropologů, právníků a filmařů z Univerzity Karlovy a Akademie věd ČR, který mezi lety 2018 a 2020 společně zpracovával problematiku sesuvů zemin a hornin.

Mašek, Pavel

Našedlé zelenání: tichá udržitelnost na autovrakovištích

Současné debaty týkající se environmentálně citlivého chování vycházejí převážně ze dvou odlišných pozic. Na jedné straně máme možnost pozorovat environmentální citlivost udržovanou „shora“ ve formě environmentální politiky vytvářející explicitní závaznou legislativu, na druhé pak přístup z opačné strany pomyslné linie, tedy „zdola“, ve formě lokálních hnutí (grassroots movements). Diskuse i argumenty o udržitelnosti a environmentálně citlivém přístupu mířící z těchto dvou pozic dominují veřejnému i akademickému diskursu. Přílišná pozornost věnovaná tomuto binárnímu pojetí však nevyklučuje existenci další možnosti. Mimo tyto dva proudy můžeme totiž pozorovat environmentálně citlivé chování, které o sobě takto primárně neuvažuje: „tichou udržitelnost“ (quiet sustainability) (Smith, Kostecký, Jehlička 2015). Ta vychází z lidské každodennosti, není určována a udržována politickou intervencí, ani nevyžaduje marketing ať už „shora“ či „zdola“. Přestože si každodenní činnosti tiché udržitelnosti nekladou za cíl udržitelnosti dosáhnout, mají pozitivní environmentální dopady. Jedním z míst, kde tyto činnosti probíhají, jsou autovrakoviště. Ta mohou být považována za místa, kde dochází k „ekologické likvidaci“ nechtěného a neužitečného. Nicméně, udržitelnost a environmentálně citlivé chování vrakařů nespočívá v likvidaci automobilů, ale spíše v zachraňování jejich jednotlivých částí, jejich dalšího užívání v jiném kontextu a opravování zdánlivě vyřazených automobilů. Na základě etnografického výzkumu na autovrakovišti ve Středních Čechách se pokusím ukázat, že „zelenání“ je možné uskutečnit také skrze „šedé“ neformální praktiky i přesto, že se jedná o vedlejší produkt a nezamýšlený důsledek touhy po zisku.

Moravčíková, Dominika

„Chlapci, kde je vaša sila?“- „V Bohu!“: rómsky gospel a kultúrna identita rómskej mládeže na Slovensku

Tento príspevok predstaví časť dizertačného výskumu zameraného na hudobné vzdelávanie rómskych chlapcov na Slovensku. Bude sa sústrediť na konkrétnu miestnu tradíciu rómskeho gospelu a prácu rómskej misie v rurálnej oblasti s pastoračným centrom, v ktorom prebieha viacgeneračná pastorácia rómskej komunity aj prostredníctvom gospelovej hudby. Miestne rómske deti (výhradne chlapci – absencia participácie dievčat má zložitú kultúrnu príčinu) popisujú svoju skúsenosť s predvádzaním gospelu ako niečo, čo sa líši od iných hudobných žánrov svojimi transcendentnými kvalitami (duchovný účinok gospelu je pre jedného informanta nadradený modlitbe; podľa ďalšieho zase pri hraní gospelu hudba nikdy „nevyjde nazmar, pretože Boh počúva“). Interpretácia a z hľadiska hudobnej štruktúry tiež estetická dostupnosť gospelu umožňuje aj jeho bezprostrednú integrovanosť do miestnej kultúry mládeže namiesto toho, aby šlo v prvom rade o kariérnu cestu hudobne disponovaného rómskeho dieťaťa, ako by to bolo v prípade žánru západnej klasickej hudby (detskí informanti, ktorí sa venujú gospelu, vravia napríklad „môžem byť aj sniper, aj hudobník“; „nechcem aby ma brali ako len Róma, že on bude len tancovať, len hrať, alebo len spievať“). Tento príspevok poukáže na komplexné spôsoby, akými je rómsky gospel zapojený do života detí v konkrétnej rurálnej oblasti s rómskou osadou (emicky nazývanou „tábor“) a priblíži vlastnosti hudobnej evangelizácie v miestnej komunite, ktoré umožňujú integráciu gospelu ako žánru vychádzajúceho z potreby prispôsobenia sa cirkvi kultúrnym zmenám (Roberts, 1999: 3). Gospel sa tu stáva nástrojom „tekutej cirkvi“ („liquid church“ - Ward, 2002: 2) - teda cirkvi v zmysle série vzťahov a sociálnej organizácie včlenenej do súčasných kultúrnych praxí (hudobné festivaly, streamovanie koncertov online) a tiež do synkretických foriem spojených s tradičnou rómskou hudbou a ľudovou slovesnosťou. V rámci

snahy o etnografiu partikulárneho („ethnography of the particular”, Abu-Lughod, 1986) sa tento príspevok zameria na špecifické vzťahy miestnych rómskych detí ku gospelu, ktoré sú rozkročené medzi sférami pedagogiky, evangelizácie, rodinného muzicírovania (viacgeneračná miestna tradícia gospelu), kultúry mládeže, detského folklóru, náboženských rituálov a technológií.

Pelikán, Vojtěch

„Máte rádi přírodu?“, jak se ne/ptat na vztah k přírodě

Cílem příspěvku je (znovu)promyšlet na základě reflexe zkušeností nabytých při několika terénních výzkumech proces nesnadného hledání způsobu, jak se „ptát na přírodu“ (případně jak se na ni neptat). Četní autoři upozorňují, že výzkum, jenž se zabývá environmentálními otázkami, naráží na specifické epistemologické obtíže. Plynou z povahy přírody a environmentálním problémů i z povahy způsobů, jak se lidé k obojímu vztahují. Studium komplexních vazeb mezi společností a přírodou představuje oříšek zejména metodologický – na vztah k přírodě se obvykle nelze zeptat přímo už jen proto, že do značné míry „není vidět“, je jen částečně reflektován na vědomé rovině a nebývá obvykle předmětem každodenního vyjednávání. Metodologické obtíže environmentálně-antropologického výzkumu mají v různých kontextech různou povahu, v ledasčem si jsou nicméně podobné – ať už se ptáme jihomoravského zemědělce na jeho reflexi klimatické změny nebo Roma z osady na Slovensku na vztah k okolní krajině. K obecným obtížím je třeba přičíst ještě ty partikulární, jež se týkají specifického výzkumného kontextu. Například právě ty, s nimiž se lze setkat při výzkumu, jehož aktéry jsou Romové – ať už jde o odlišnou konceptuální výstavbu informátorů či překážky při vedení klasického výzkumného rozhovoru.

Peštuka, Vojtěch

Folkloristické tendence v českém klezmeru

Klezmer, tedy v širším slova smyslu hudba vycházející z kultury aškenázských Židů původně hovořících jazykem jidiš, je v českém prostředí relativně novým fenoménem. Mezi české interprety a publikum klezmer pronikl poprvé v devadesátých letech dvacátého století jako již etablovaná součást tzv. world-music. Tento distribuční kanál klezmer v podobě zejména komerčních nahrávek současných interpretů zprostředkoval domácímu publiku, a tak formoval místní představy o tom, jak klezmer zní. Přestože jde o židovskou hudbu, drtivá většina interpretů a publika u nás je nežidovská, a klezmer se velmi často hraje a poslouchá mimo místní židovské komunity. Tato skutečnost také znamená, že hudebníci ke klezmeru hledají jakési interpretační klíče, tedy zobecňující pohledy na hudbu, kterou do určité míry vnímají jako cizorodou, a které jim mají pomoci při její interpretaci. Jedním z častých interpretačních klíčů mezi českými hudebníky je pohled na klezmer jako na židovskou lidovou hudbu, tedy jakýsi ekvivalent zejména (ale nikoliv výlučně) moravské lidové hudby. Příčinou je jednak podobné spektrum užívaných nástrojů, které jsou vnímány jako tradiční (housle, klarinet, cimbál), jednak pocit geografické blízkosti. Škála aplikace tohoto interpretačního klíče v klezmeru je široká, od pocíťované spřízněnosti přes hledání konkrétních případů vzájemného ovlivnění až po nastudování klezmerového repertoáru podle standardů hudebně-taneční produkce folklorních festivalů. Společným jmenovatelem těchto projevů je hudební folklorismus a jeho vliv na představy místních muzikantů o tom co je lidová hudba. Ve folkloristických tendencích v českém klezmeru můžeme vidět nástroj přivlastnění hudby vnímané jako cizí, resp. nástroj k překlenutí pocíťované vzdálenosti interpreta a jeho materiálu, a současně i jakési vymezení (nepříliš jasných hranic) mezi oběma hudebními světy (soundscapes) – klezmerovým a folkloristickým. Cílem příspěvku je

představit tyto tendence a na ukázkách popsat, jak konkrétně ovlivňují hudební materiál, na něž jsou vztahovány.

Podlesná, Valentina

Mnoho tváří Černobyli: životy migrantů s toxickým tělem na území České republiky

Konferenční příspěvek představí odpovědi na dvě hlavní otázky mého antropologického bádání, který se mezi lety 2019-2020 zaměřoval na sociální život černobylské havárie v současném Česku. Výzkum se zaměřoval především na dvě hlavní otázky: 1. Zda vůbec a případně v jakých souvislostech se v českých médiích objevují příběhy environmetálních migrantů z důvodů černobylské havárie? 2. Zda vůbec a popřípadě jakým způsobem je nukleární havárie stále přítomná v životech migrantů?

V první, kratší části mého příspěvku, s pomocí mediální analýzy ukážu, že za posledních pět let v českém mediálním prostoru byl zveřejněn pouze jeden článek, který okrajově zmiňoval environmetální migraci z důvodů havárie v Černobyli. Z tohoto zjištění lze odvodit, že téma environmentální migrace a černobylská havárie není na společenské úrovni prezentováno a tím pádem i spojováno. Druhá část příspěvku se pak zaměří na současný život environmentálních migrantů. Na základě deseti polostrukturovaných rozhovorů docházím ke zjištění, že černobylská havárie je stále součástí jejich životů. Následky havárie totiž stále přežívají, a to hlavně, jak v příspěvku argumentuji, v pěti dimenzích toxicity: politické, biologické, potenciální, reprodukční a migrační. Každá z dimenzí toxicity vychází z nějaké jiné, navzájem se ovlivňují a přetváří. Navíc se dimenze toxicity projevují v různých časových rovinách a napříč prostorem. Environmentální migranti mohli opustit svoje rodné země a spolu s tím i radiací kontaminované prostředí, nemohou však opustit svá těla, která jsou stále nositeli radiační toxicity.

Poskočilová, Lucie

Akustemologie českých věznic

Ve své doktorské práci na Ústavu hudební vědy FF UK se věnuji etnografickému výzkumu hudby, zvukového prostředí a sluchové zkušenosti odsouzených v českých věznicích. Během tohoto výzkumu jsem zjistila, že způsob poslechu a prožívání hudby je výrazně ovlivněn nejen samotným režimem uvěznění, ale také akustickým prostředím, do kterého hudba vstupuje. Odsouzení totiž nejsou uvěznění pouze v prostoru ohraničeném zdmi věznice, ale nuceně pobývají také v určitém akustickém prostředí, ze kterého nemají možnost uniknout, nebo jej kontrolovat, a které ovlivňuje jejich prožívání a kvalitu života v trestu odnětí svobody. Právě zvuk je nejen nositelem informací (denní doba, přicházející dozorce, spor mezi odsouzenými apod.), ale může být také zdrojem určitého druhu poznání o vězeňském režimu, sociálních situacích v něm a způsobu jejich prožívání. Jaká je akustická zkušenost odsouzených? A co vypovídá o sociálním životě ve věznici? Na to bych se ráda v tomto příspěvku zaměřila. Analytické nástroje pro studium zvuku mi poskytuje teorie akustemologie Stevena Felda, který tento pojem zavedl v 90. letech, aby tak překlenul nedostatky oboru „antropologie hudby“ a „etnomuzikologie“. Akustemologie chápe zvuk jako zdroj vědění, umožňuje studovat proces jeho utváření a odhaluje tak význam zvuku ve smyslu enkulturovaného slyšení. Ve své práci se snažím skrze akustemologii nahlížet na vězeňský terén, a interpretuji výpovědi odsouzených nejen jako popisy zvukových vjemů nesoucí informace o daném místě, ale šířeji jako projev vězeňské kultury, společenských podmínek a psychického stavu vězňů. V tomto příspěvku se pak pokusím představit, jak akustické prožívání souvisí se subjektivním vnímáním vlastní pozice v sociální struktuře vězení. Jak ukážu, zvukové projevy vězňů a jazyk, jakým se o nich vyjadřují, odhalují proces dehumanizace, který se na subtilní úrovni

odehrává uvnitř samotné vězeňské populace. Tento druh dehumanizace, který Leyens (2007) nazývá infrahumanizace, je začleněn právě do samotného prožívání zvukového prostředí věznic a je zakódován do promluv o něm vyznačujících se v tomto případě animálními metaforami.

Příbylaková, Martina

Gender početí: ambivalence a tabu v nižších socioekonomických vrstvách v Limě, Peru

Marginalizace témat souvisejících s početím v komunikaci mezigenerační rodičů s teenagery a mezi-genderové interpersonální u obyvatel tzv. nižších socioekonomických vrstev v Limě vede k „upozaďování“ skutečnosti, že (nechráněná) sexuální aktivita může vést k neúmyslnému otěhotnění. To podporuje normalizaci nezáměrných a náhodných otěhotnění, nucená těhotenství, ale i provádění potratů (nucených či ne), a porody nechtěných a opouštěných potomků. Záměrem prezentace je představit některé místní domněnky či předpoklady a oblasti nedorozumění související s početím, jak jsem se s nimi setkala během etnografického výzkumu těhotenství v Limě, a to, jak se k těhotným ženám/dívkám přistupuje odlišně v závislosti na jejich věku počínaje přibližně devátým rokem věku, přičemž kategorie dospívajících není žádnou jednotnou skupinou. V tzv. nízkých socioekonomických vrstvách biologický otec prvorozeného dítěte převážně absentuje a opuštěnost a prekarita žen-matek jsou časté. V Peru přetrvává patriarchát vysoké intenzity a kultura znásilnění živící hodnoty a praktiky, které muže vedou k ignorování možnosti otěhotnění. V Latinské Americe oproti klesající míře porodnosti neklesají počty těhotenství u dospívajících, a v Peru rostou. Potrat v této zemi je nezákonný, prevence těhotenství mladistvých nízká nebo žádná a plánované rodičovství má malý dopad, generační propast mezi dospívajícími a rodiči je hluboká a mnozí katoličtí a evangelikální rodiče protestují proti „genderové ideologii“ a aktualizaci školních osnov. K interpretaci využívám teorie rodinných systémů a sociokulturní i biologické přístupy. Konkrétněji tematizují oblasti genderové asymetrie, vyvlastnění ženského těla, agentnosti, disempowerment, závazku a (ne)zodpovědnosti, víry, důvěry, smůly, hanby (vergüenza), „respektu“ a sekundární viktimizace.

Remešová, Lucie

Skupina rusko-židovských imigrantek v České republice Průnik identit – ruské, židovské a české. Reflexe výzkumu po 10ti letech.

Paní doktorka Moravcová byla pro mé akademické působení zcela zásadní osobností. Pod jejím vedením jsem v roce 2011 sbírala dala ke své bakalářské práci s názvem „Skupina rusko-židovských imigrantek v České republice Průnik identit – ruské, židovské a české“. Práci jsem úspěšně obhájila v roce 2012.

Tématem mého výzkumu byl problém konstruování identity imigrantů, kteří do České republiky přicházejí s již vybudovanou dvojitou identitou a v hostitelské zemi jsou pod novým kulturním vlivem většinové (české) společnosti. Zvolený problém jsem sledovala na příkladu přátelské skupiny rusko-židovských imigrantek, které do ČR přišly v 90. letech a v českém kulturním prostředí si již vytvořily pevné vztahy v rámci vlastní vrstevnické skupiny: ruské, židovské i české.

Dobu přítomnosti v ČR byla dostatečně dlouhá pro možnou transformaci výchozí dvojí identity. Ve svém výzkumu jsem se tedy zaměřovala na průnik tří identit: ruské, židovské a české. Tento průnik jsem sledovala na sebedeklaraci v etnické příslušnosti, na vazbách vybrané rusko-židovské přátelské skupiny k nadřazeným vrstevnickým skupinám ruské, židovské a české a na vztahování se k festivitám ruské, židovské a české společnosti.

Nyní, přesně deset let po skončení výzkumu, jsem opětovně navázala s informatorkami kontakt a reflektuji, co se od mého původního výzkumu změnilo v jejich životech a výpovědích.

Senft, Lukáš

Stávání se vlkem: stopování jako praxe mezidruhové koexistence

Příchod vlků na Broumovsko proměnil místní předivo vztahů lidí, zvířat a technologií. Na základě diplomního terénního výzkumu, který se uskutečnil v letech 2018 až 2020, analyzuji podoby mezidruhových asociací v broumovské krajině. Konkrétně se věnuji způsobům mezidruhové interakce během stopování vlčích smeček, které zajišťují dobrovolníci z tzv. Vlčích hlídek. Tito stopaři se musí zapojit do lokálního „sympoietického systému“, zahrnujícího vlky a jiné živočichy, signály satelitu, krajinné prvky i různorodé materiální objekty. Sleduji, jak stopaři adaptují své postupy s ohledem na současné proměny ekosystémů, využívají materiální stopy (kosti, trus, chlupy), odborné znalosti a technologie i senzuační vjemy, aby napodobili chování zvěře v terénu. Stopař musí situačně myslet a jednat jako jiný živočišný druh. K zachycení této praxe využívám výzkumů Raneho Willersleva o komunitách sibiřských lovců a jejich metodách založených na imitaci zvěře a na „mimetické empatii“. Důkazy o vlčí přítomnosti vytvořené v terénu jsou poté dobrovolníky přeloženy do standardizovaných dat v počítačových databázích, které rozšiřují lidské vědění o broumovských smečkách a napomáhají k jejich ochraně. Na základě etnografického výzkumu předkládám analýzu situovaného utváření více-než-lidské sociality v kontextu současných ekologických transformací.

Skořepová, Markéta

Kmotři a kmotry – možnosti výzkumu rituálního příbuzenství v historických populacích

Evropská věda již více než sto let intenzivně zkoumá rodinné struktury někdejších venkovských populací. Společnost malého města či vesnice však byla protkána velkým množstvím dalších společenských vazeb a vztahů, které je při nedostatku historických pramenů velmi těžké odhalit. Jednu z velmi nosných cest ukázaly v posledních dvou desetiletích výzkumy kmotrovství vystavěné na matrikách narozených a metodologicky spojené s historickou demografií. Pro české prostředí nicméně vzniklo jen několik studií na toto téma a především stále chybí širší, nejlépe mezioborová diskuze. Výběr křestních kmotrů přitom závisel pouze na rodičích dítěte, ukazoval tedy jejich osobní preference spojené se zvyklostmi v širší rodině a komunitě; odrážely se v něm starší tradice i soudobé trendy. Zcela neprobádaným polem je pak výběr birmovacích kmotrů, kdy na pozadí dalšího, „nepovinného“ katolického rituálu vznikaly další neformální vazby kolem (dospívajících) jedinců. Cílem příspěvku je ukázat aktuální výsledky probíhajícího výzkumu, který se pokouší ve srovnávací perspektivě zachytit specifika výběru křestních kmotrů v průběhu celého 19. století v několika lokalitách na Pelhřimovsku. Zkoumáno je přitom jak prostředí několika městeček a menších měst, konkrétně Černovic, Červené Řečice a Pacova, tak větších a menších vsí v jejich okolí.

Slavková, Markéta; Šístek, František

Konference Balkánský expres a vědecký přínos PhDr. Mirjam Moravcové, DrSc. v oblasti české balkanistiky

Tento příspěvek diskutuje vědecký přínos PhDr. Mirjam Moravcové, DrSc. v oblasti české balkanistiky v kontextu mezinárodní interdisciplinární konference Balkánský expres/ Balkan Express. Tato konference se stala největším odborným setkáním v oboru balkanistiky, které se

pravidelně koná v ČR. Na organizaci prozatím posledního V. ročníku konference se podílely FHS UK, EÚ AV ČR, HÚ AV ČR, IMS FSV UK a ČSSBBS (12 tematických panelů, 34 ak. prezentací, 40 aktivních účastníků ze 17 zemí světa). Vznik této konference podpořila a zaštitila PhDr. Mirjam Moravcová, DrSc., která se pravidelně podílí na organizaci jednotlivých ročníků spolu se zbytkem organizačního týmu (PhDr. Dana Bittnerová, Csc.; Mgr. Ivana Skenderija; Mgr. Markéta Slavková, PhD. A František Šístek, M.A., Ph.D.). Doktorka Moravcová se již od raných začátků své vědecké dráhy věnuje problematice slavistiky a jihovýchodní Evropy a dále svým bádáním významně přispěla v oblasti etnických a národnostních vztahů a migrace. Součástí životního díla doktorky Moravcové bylo a je propojování prostoru jihovýchodní Evropy s ČR. Tentýž cíl má i konference Balkánský expres, která nabízí platformu pro spolupráci a odbornou komunikaci mezi českými akademickými pracovišti, zahraničními výzkumnými institucemi a univerzitami.

Sokoličková, Zdenka

Příroda, změna a paměť: narativy klimatické/environmentální změny na Svalbardu

Příspěvek představí výsledky dvouleté antropologické studie v arktickém Longyearbyen, kde jsem v letech 2019-2021 hovořila s lidmi o tom, jak žijí se zrychlujícími se proměnami světa, který spoluobývají. Projekt boREALIFE: Overheating in the High Arctic pod vedením mentora Thomase Eriksena vycházel ze zájmu o studium vnímání klimatické změny, ale byl od počátku doprovázen také zájmem o porozumění i dalším symptomům "přehřívání" (rychlému přechodu od těžby uhlí k turismu a vědě, dynamické socioekonomické proměně populace rezidentů). Zatímco terénní výzkum k projektu boREALIFE byl oficiálně ukončen v únoru 2021, v březnu 2021 zahajují postdoca na Arctic Centre v holandském Groningen, kde na výzkum narativů a interpretace a vlivu diskursu klimatické/environmentální změny (reception studies sensu Rudiak-Gould 2011) navážu prací na projektu SVALUR: Understanding Resilience and Long-Term Environmental Change in the High Arctic: Narrative-Based Analyses from Svalbard. Cílem příspěvku je představit, kam jsem doposud ve výzkumu dospěla, načrtnout, jak v něm hodlám do roku 2023 v rámci SVALUR pokračovat, a získat od kolegů metodologickou a teoretickou zpětnou vazbu k výzkumnému plánu, jehož cílem je přispět k "vyvození odkazu environmentální paměti". Červená nit je zde téma proměňujícího se světa, v němž nemá smysl oddělovat lidské a mimolidské, kde rychlá změna je normou a kde je třeba hledat souvislosti zdánlivě nespojitých jevů. Proč někteří lidé žijící na Svalbardu dekády vidí změnu, ale odmítají podíl člověka na ní? Kdo a jak diskurs klimatické změny na Svalbardu používá a jaké to má dopady? Jak propojit dlouhodobá data z environmentálního monitoringu s vyprávěním jednotlivců o jejich životě v arktické přírodě?

Sosna, Daniel

Krajina ve stínu krkavčích křídel: odpovědnost a vícedruhové soužití v blízkosti odpadu

Okolí skládek bývá zónou paradoxů. Formalizované kumulace odpadu fungují jako magnet, který odpuzuje a zároveň přitahuje. Všudypřítomný zápach i monstróznost hromad tlející hmoty odrazuje případné návštěvníky, přitom však nabízí nerušený prostor pro pálení kabelů hledačů kovů nebo láká lidi, kteří odpad složí před plotem skládky. Je to ale také zóna, kde bují divočina. Organismy zde ale mohou přetvářet krajinu způsobem, který narušuje estetické stereotypy a vzbuzuje kontroverze. V centru mého zájmu se ocitli krkavci, kteří díky své kreativě vytvořili nejen překvapivou síť vztahů, ale i specifickou odpadovou krajinu posetou obaly od potravin.

Na základě vícedruhového etnografického studia vztahů vznikajících u dvou navzájem blízkých skládek zkoumám limity představivosti a přisuzování odpovědnosti za plastový odpad

přesahující hranice lidské agency. Zároveň se ptám, jak by vypadal koncept odpovědnosti, kdybychom vzali v potaz schopnost plastového odpadu navazovat nečekané vztahy. S použitím Laidlawovy konceptualizace odpovědnosti sleduji, jak si krkavci osvojili vyhledávání a transport potravinového odpadu z povrchu skládek a v liminální zóně okolo nich stvořili bizarní krajinu plnou kelímků, kterou bych s trochou nadsázky označil jako ‘cupscape’. Svůj životní prostor i zdroje zároveň sdílejí s dalšími druhy ptáků, divokými prasaty, vysokou zvěří, polodivokými kočkami a liškami. Zaměstnanci skládky, zemědělci, chovatelé, myslivci a lesníci vstupují do hry a přemýšlejí nad odpovědností za odhazování odpadu zvířaty, čištění okolních lesů, ohrožení telat na svých pastvinách nebo zachování rovnováhy v ‘přírodě’. Prostřednictvím zkoumání třecích ploch v mezidruhových interakcích se pokouším nalézt pojetí odpovědnosti, které přesahuje jednoduchý model založený na vztahu osoby k důsledkům vlastního jednání.

Spalová, Barbora; Gajdoš, Adam

Hranice církve: církevní členství a veřejná služba za pandemie

Od roku 2013 začal díky schválení tzv. restitučního zákona proces odluky státu a církví, který postupně ukončuje státní financování platů duchovních zavedené v roce 1949. Registrované církve a náboženské společnosti jsou postaveny před nutnost nastavit si takový ekonomický model fungování, který by jim umožnil další fungování i po skončení výplat restitučních náhrad. Tato nutnost zvyrazňuje otázku členství, a to zvláště v tzv. lidových církvích. Kdo ponese zodpovědnost za ekonomické zdraví sboru / farnosti, kdo o tom bude rozhodovat, s kým se dá počítat? Jaké typy členství daný sbor / farnost rozpoznávají, jaké mají podmínky, návazné povinnosti a práva, jak se členství vykažuje / udržuje? Jaká je povaha hranic (církve) mezi členy a nečleny? Jak se hranice každodenně zjednávají? Jaký řád hranice pomáhají udržovat? Co leží za hranicemi církve? Jak si církev slouží „dovnitř“ a jak slouží „ven“? Kdo je adresátem této služby?

Omezení běžného života farností a sborů kvůli pandemii covidu-19 v něčem potřebu ujasněného členství zvyraznila a v jiném hranice velmi oslabil. Tuto neobvyklou situaci chceme využít jako úhel pohledu, který by nám umožnil lépe pochopit dynamiku hraniční práce v několika terénech tří církví (římskokatolická, českobratrská evangelická, baptistická), v nichž se offline či online pohybujeme od roku 2019.

Stehlíková, Barbora

„Dáváme druhou šanci“: elektroodpad a člověk v různých režimech hodnoty

Zhruba jednu třetinu zpracovatelů elektroodpadu v České republice představují firmy, které zaměstnávají převážně osoby se zdravotním postižením. Hodnotová přeměna odpadu se tak děje za účasti sociální podpory znevýhodněných lidí. Pozitivní rys společenské zodpovědnosti vůči těmto lidem je zdůrazňován společně s ekologickým aspektem procesu zpracování, spočívající nejen v patřičné demontáži zařízení, ale i v samotné recyklaci a znovuvyužití materiálů. Zaměstnávání osob se zdravotním postižením vede k úsporám firem. Ekonomická výhoda je však provázena překážkami v podobě nejisté pracovní schopnosti a vyšší nemocnosti zaměstnanců. Podobně recyklace elektroodpadu představuje nejistý byznys s výkyvy cen jednotlivých surovin, které následně určují „ekologičnost“ jejich zpracování. Zpracování elektroodpadu tak s sebou nese napětí mezi ekologickou a sociální zodpovědností na jedné straně a snahou o ekonomickou efektivitu na straně druhé. Toto napětí spoluutváří různé režimy hodnoty a podněcuje morální a etické otázky. Jaké implikace s sebou nese spojitost mezi odpadem a člověkem? Co může prozradit o konceptech recyklace a cykličnosti? Na základě etnografického výzkumu ve firmě na zpracování elektroodpadu popíšu režimy hodnot, do kterých vstupuje odpad a člověk v procesu recyklace a

práce na ní. Zaměřím se na to, jak je koncept cykličnosti široce aplikovatelný a jak proces recyklace pohlcuje člověka. Ukážu, že režimy hodnoty, ve kterých se pohybuje odpad i člověk, se vytváří ve vztahu k představám o zisku, a to nejen finančním.

Stöckelová, Tereza; Kolářová, Kateřina; Senft, Lukáš

Kvašení společnosti, kvašení sociální teorie

Kvašení potravin a nápojů má dlouhou tradici v kulinárních praxích a agri-kulturách napříč kontinenty. Po období modernistického nadšení pro ultra-zpracované, pasterizované a sterilizované produkty s nekonečnou trvanlivostí a globální transportovatelností se v posledních deseti letech stává kvašení a jeho podmínky a působky předmětem zvýšeného zájmu výrobců i spotřebitelů, stejně jako přírodních a sociálních věd. Kvašení se vynořuje jako významná forma lidské koexistence s mikroby. Přírodovědci a lékaři zkoumají mikrobiom, s jeho mnohostrannými zdravotními souvislostmi, jako nový „orgán“ lidského těla. Spotřebitelé objevují nové chutě a kulinární postupy a experimentují s jejich dopady na svůj zdravotní stav. Výrobci se vracejí k „tradičním“ metodám s novým designem, přičemž kombinují suroviny, triky a mikroorganismy z různých míst planety, lokalizují japonské miso, veganizují kimchi.

V našem příspěvku cílíme k formulaci teoretického potenciálu kvašení. Fermentační procesy zkusíme nejen studovat jako předmět výzkumu, ale také rozvinout jejich potenciál pro sociální teorii. Budeme se ptát, co nám kvašení může říkat o povaze skutečnosti - její prostorovosti, časovosti, složitosti, nahodilosti; o vztahu vnitřku a vnějšku; o životě na povrchu vnitřku; kolektivitě a situovanosti biologií; provázanosti jevů rozřazovaných obvykle do škatulek „mikro“ a „makro“; možnosti změny; formách lokalizací a globalizaci... Pokud ustavené sociální teorie konceptualizují společnost jako stroj, třídní systém, nebo síť, co by znamenalo myslet a zkoumat ji jako kvásek? Jak může kvasit společnost? A dá se zkvasit sociální teorie?

Příspěvek vychází z etnografického výzkumu Mikrobiologické občanství mezi antibiotickým a probiotickým režimem započatého v epidemické roce 2020.

Šavelková, Livia

Lakros a jeho podoby v kontinentální Evropě

Cílem příspěvku je představit, jak byl lakros (označení pro sport, který vychází z “her” původních obyvatel Severní Ameriky) přejat, reinterpretován a sportizován v kontinentální Evropě ve srovnání s Velkou Británií. Příspěvek objasní, jak specifické “národní” podmínky, včetně populárních a stereotypních představ o původních obyvatelích Severní Ameriky, vedl k vytvoření různých forem hry. Přestože se lakros stal předmětem výzkumu některých akademiků, většina se jich zaměřila na jeho vývoj a podoby v USA a v Kanadě (Fisher 2002; Vennum 2007, 1994). Hlubší pohled na lakros v Evropě však chybí, s určitými výjimkami týkajícími se Velké Británie a Irska (Mundy 2004; Kennedy 2015). Většina existujících textů však zcela opomíjí rozšíření, sportizaci a specifické praktiky v rámci různých oblastí v kontinentální Evropě. Tyto texty tak vytvářejí představu o lakrosovém “jádro” v Severní Americe, britské a australské semiperiferii a periferii v ostatních částech světa. Tento příspěvek nabízí jiný pohled na “difuzi” lakrosu, a to perspektivu fluidních utváření a formování tohoto fenoménu. Místo globální-lokální binární opozice a převážně unilineární Wallersteinově teze tento příspěvek, který vychází z dlouhodobého výzkumu realizovaného formou multilokální etnografie, orální historie a studia v archivu (Šavelková 2017, 2015), pracuje s konceptem glocalizace (Roudemetof 2016). Přestože se příspěvek věnuje glocalizaci lakrosu v kontinentální Evropě, akcentováno bude bývalé Československo, protože k tomuto území se pojí nejstarší lakrosový turnaj v kontinentální Evropě.

Uherek, Zdeněk

Česká národní identita resp. nacionalismus v díle Mirjam Moravcové

Mirjam Moravcová se zabývala tématem národního vědomí a nacionalismu v mnoha textech. V 80. a 90. letech 20. století to bylo zejména v historické perspektivě, ve svých nedávných textech i ve vztahu k současnosti. Soustředila se zejména na českou městskou společnost, ale problematika nacionalismu se také promítá do jejích studií věnovaných konstrukci identity a životních stylů migrantů. Ve svém příspěvku se zaměřím na to, jakých výsledků při tomto studiu dosáhla a jak se tyto výsledky vztahují k dalším poznatkům o národní identitě, národním vědomí a nacionalismu.

Werner, Jan

Školy pro Kargyak: autorské rozhodování rozvojových inženýrů

V předloženém příspěvku se zaměřím na rozvojové inženýrství, či konkrétněji na volby, které rozvojoví inženýři činí při vytváření návrhu (rozvojové) stavby. Sami autoři rozhodování ohledně designu chápou jako objektivní, motivované potřebami dané komunity a lokality. V antropologické perspektivě se nicméně ve světle existující literatury – převážně vycházející z ANT a obecně spadající do STS – jeví jako poměrně zřejmé, že proces designování provází celá řada autorských rozhodnutí založených na upřednostnění či upozadění konkrétních aspektů, hodnot a priorit. O tom ostatně v praxi svědčí skutečnost, že se i řešení navržená pro tutéž lokalitu a účel mohou diametrálně odlišovat. Pokládám tedy za vhodné tázat se, jaká rozhodnutí vytváření rozvojových designů provází a jakým způsobem jsou vepisována a následně ovlivňují fungování zhotovené stavby.

Uvedené otázky budu v příspěvku diskutovat v souvislosti se třemi školními budovami ve vysokohorské obci Kargyak v indickém Zanskaru. Ty byly navrženy a postaveny třemi různými entitami – dvěma českými organizacemi a indickými úřady – a na první pohled i bližší ohledání se výrazně odlišují z hlediska vzhledu, technologií, materiálů, ceny i formálního uznání. Vzhledem ke shodné lokalitě i rozvojovému záměru lze designovou odlišnost stěží vysvětlit rozdílnými potřebami nebo na stavbu kladenými požadavky. Domnívám se, že není ani důsledkem rozdílné kvality autorské práce. Jak se pokusím ukázat, klíčové pro vysvětlení různých autorských rozhodnutí je spíše odlišné vymezení priorit pro realizaci a fungování budovy a jejich vepsání do výsledného designu.

Wolfová, Alžběta

Povaha těla v ájurvédské praxi

Na základě čtyřletého výzkumu praktikování ájurvédy, se ve svém příspěvku věnuji tomu, jaká je povaha těl, která v rámci zkoumaného procesu vznikají. Ájurvédou bývá obvykle označován systém zacházení s tělem, zdravím a jeho narušeními, který se vyvinul na území indického subkontinentu a který dnes bývá ve vztahu k dominantnímu medicínskému diskurzu řazen do skupiny tradičních (popř. alternativních) medicín. Výzkum jsem nicméně realizovala v České republice prostřednictvím etnografie výuky, studia a individuálního osvojování si ájurvédy v rámci škol pro budoucí ájurvédské praktikující i domácího prostředí některých těchto studentů, mých spolužáků. Sledovala jsem, jak je ve školách v rámci výuky i mimo ni ustavován ájurvédský diskurz dobrého života jako paralela k jiným, v českém prostředí již usazeným rámcům správného života ke zdraví a spokojenosti. Ájurvédský diskurz vytváří svět jiné povahy. Svět, ve kterém jsou lidé se svými těly jen součástí ekosystému, stejně zranitelní i odolní ve vztahu ke změnám počasí, jako jakékoli jiné organismy. Tento diskurz se prostřednictvím poznávání ájurvédy a ájurvédou

stává spoluúčastníkem ustavování těl a subjektivit praktikujících. Na základě propojení uvažování o těle jako o produktu diskurzu a jako o zkušenosti diskutuji ne/možnosti a ne/schopnosti rekonfigurujících se těl a subjektivit těchto lidí. Tento proces „přestavování“ rozdělují do třech, vzájemně propojených proudů: poznávání, ustavování jiné morality a každodennosti.